

de roman toe: een spiegelverhaal. Maar de spiegeling is opzichtig en dus gekunsteld. Er komt niets wezenlijks door tot stand.

Het is dan weer opvallend dat Elsbeth Etty, die een vriendelijke bespreking schreef, het boek als historische roman mislukt achtte. De historische personages komen volgens haar niet uit de verf en het is Peper niet gelukt het achttiende-eeuwse Amsterdam op te roepen.

In het algemeen overwogen de positieve reacties. Willy Wouters vond beide verhaallijnen prachtig. Coen Peppelenbos achtte de roman de moeite waard. Wim Vogel had niets op met de 'problematiek' van de roman, maar vond wel dat Peper veel werk gemaakt had van de historische achtergrond. Elsbeth Etty had veel waardering voor Pepers beschrijvingen van Ruysch' preparaten en roemde Pepers onderhoudende manier van vertellen. Alleen Daniëlle Serdijn was uitsluitend negatief.

Voor deze bespreking is gebruikgemaakt van:

Rascha Peper, *Vingers van marsepein*, eerste druk, Amsterdam 2008.

Secundaire literatuur

Elsbeth Etty, De lieflijke aanblik van de tijd. In: *NRC Handelsblad*, 8-2-2008.

Daniëlle Serdijn, Kinderlijke juf zonder klas. In: *de Volkskrant*, 8-2-2008.

Lies Schut, Vaatstelsels als koraaltakken. In: *De Telegraaf*, 8-2-2008.

Fleur Speet, Een historisch-modern geschilderd tweeluik. In: *Het Financieele Dagblad*, 14-2-2008.

Arie Storm, Een eigenaardig ouderwets boek. In: *Het Parool*, 14-2-2008.

Teunis Bunt, De doodskunstenaar Ruysch en zijn nicht. In: *Nederlands Dagblad*, 15-2-2008.

Wim Vogel, Noch voor kind, noch voor volwassene. In: *Haarlems Dagblad*, 16-2-2008.

Jaap Goedegebuure, Bedrijfsspionage in de achttiende eeuw. In: *Brabants Dagblad*, 16-2-2008.

Diana Chin-A-Fat, Morbide wereld van preparaten. In: *Algemeen Dagblad*, 1-3-2008. (Interview)

Hans van Lissum, Tien is een interessante leeftijd. In: *De Groene Amsterdammer*, 14-3-2008. (Interview)

Coen Peppelenbos, De geur van ontbindend vlees. In: *Leeuwarder Courant*, 9-5-2008.

Willy Wouters, Menselijke passie als enig houvast. In: *Reformatorisch Dagblad*, 2-7-2008.

Bart van der Bruggen, Vingers van marsepein: roman. In: *Leesideeën Off Line*, 31-12-2008.

Rachel Levy, Zweven tussen jeugd en volwassenheid. Op: *Recensieweb*.

Handel in veren (2013), Pepers laatste roman, lijkt in thematiek en uitvoering wel enigszins op *Vingers van marsepein*. Henk Bronkhorst is in Nieuw-Guinea een bijna uitgestorven vogelsoort op het spoor. De vogel zelf ontsnapt hem, maar hij redt twee eieren die hij met veel zorg naar Nederland brengt. Hij haalt de soort als het ware terug uit de dood. Maar het uitbroeden mislukt. Net als *Vingers van marsepein* heeft de roman twee tijdlagen. Het verhaal van Henk Bronkhorst speelt in de jaren vijftig; het verhaal van zijn kleindochter speelt zich in de huidige tijd af. Het werkt als een verzegeling: wat toen leefde, is nu verdwenen, afgesloten in de dood.

Waarderingsgeschiedenis

De recensenten die de roman bespraken, kozen voor hun oordeel verschillende invalshoeken. Drie daarvan zijn van belang: het perspectief, de spiegeling en het historische karakter.

Beide verhaallijnen worden verteld vanuit het perspectief van een tienjarige. Niet iedereen vond de uitwerking van die keus geslaagd. Wim Vogel meende dat door de kinderlijke dimensie de existentiële problemen te gemakkelijk werden opgelost. Elsbeth Etty vond de twee kinderen niet levensecht. Maar Fleur Speet interpreteerde de roman als een coming of age-boek en zag Bregtje en Ben aan het eind van de roman weerbaarder in het leven staan. Het gekozen perspectief zorgde volgens haar voor enkele zeer innemende passages.

Bijna iedere recensent ging in op de manier waarop de twee verhaallijnen elkaar spiegelen. Sommigen namen daarbij de ontmoeting tussen Ben en het meisje met de blauwe sjaal als uitgangspunt. Jaap Goedegebuure deed dat het meest uitgesproken. Hij interpreteerde haar verschijning als een 'begoocheling' en zag er een verwijzing in naar Bregtje. Willy Wouters formuleerde het verband nog directer: Bregtje verschijnt aan Ben als het meisje met de blauwe sjaal. Waarschijnlijk heeft Daniëlle Serdijn het ook zo gezien. Ze ergerde zich aan Pepers hang naar het magisch-realisme; die ergernis kan toch alleen door deze ontmoetingsscène zijn opgewekt.

De recensenten die de artistieke waarde van de twee verhaallijnen met elkaar vergeleken, waren van oordeel dat de historische lijn verreweg het meest geslaagd was. Bart van der Bruggen vond de moderne verhaallijn 'weinig interessant'. Coen Peppelenbos meende dat de historische lijn het meest uit de verf kwam. Teunis Bunt was ronduit negatief. *Vingers van marsepein* had volgens hem een mooie historische roman kunnen worden. Maar Peper wilde meer. Dus voegde ze een hedendaagse lijn aan

Stijl

De stijl van de roman is helder met soms uitgesproken vondsten als 'een ondode'. Het perspectief is consequent gehandhaafd, maar de verteller hanteert meestal zijn/haar eigen woordkeus. Een 'ongemakkelijke combinatie van dood en frivoliteit' is een gedachte van Ben, maar het zijn natuurlijk niet zijn woorden. De volwassen weergave van kinderlijke gedachten kan ook humoristisch werken. Als jonker Ferdinand onder een op hol geslagen paard komt en daarna weer opstaat, brengt de tekst Bregtjes gedachten als volgt onder woorden: 'De Heer in de hemel was veel te genadig! Waarom benutte hij de kans die zich voordeed niet?' In de hoofdstukken die in 1704 spelen gebruikt de schrijfster af en toe verouderde woorden om de tekst een zweem van historiciteit te geven. Zo spreekt ze (dat wil zeggen: haar personages) van 'elefant' en van 'greien' (= huilen). Daarbij komen woorden voor zeventiende-eeuwse kledingstukken ('huiskapoets') of etenswaren ('pastinaken'). De toepassing is gedoseerd, de oude, onbekende termen overheersen de tekst niet.

Context

Vingers van marsepein kan men een historische roman noemen, ook al heeft hij door de vertellaag die aan het begin van de eenentwintigste eeuw speelt, een aparte status. Meer gepreciseerd is het een historische roman die een belangrijke figuur uit de Gouden Eeuw tot onderwerp heeft. Als zodanig sluit hij aan bij een traditie waarin romans voorkomen als *Rembrandt* van Theun de Vries (1931), *Vaderland in de verte* van de historica Annie Romein (1948) over Hugo de Groot, en *Een venster op het Buitenhof* van A. Alberts (1987) over Cornelis Musch, griffier van de Staten-Generaal en berucht om zijn corruptie.

De dood is een overheersend thema in het werk van Rascha Peper. De dood – en alle facetten die ertoe behoren: het ouder worden, het verzet tegen de ouderdom, doodsverlangen en doodsverachting, het vergeten raken. Soms dringt het thema zich nadrukkelijk op de voorgrond. In *Dooi* (1999) ontmoet Ruben Saarloos, achteenvijftig jaar en verliefd op een mysterieus meisje dat hem op zijn vastgevroren boot bezocht, de figuur van de Dood die hem de keus laat met hem mee te gaan of niet. Een andere keer blijft het thema meer op de achtergrond. In *Vossenblond* (2011) is de archeoloog Walter Tervoort, ook achteenvijftig en ook hevig verliefd op een jong meisje, bezig met het ontruimen van de grafkelders van de Alkmaarse Grote Kerk. Zijn beroepswerkzaamheden begeleiden zijn late en in hevigheid steeds toenemende verliefdheid.

Ruysch, in 1717 door tsaar Peter de Grote opgekocht en nu voor een deel te bezichtigen in de Kunstkamera te Sint-Petersburg. En van die collectie eigenlijk alleen de preparaten van menselijke lichaamsdelen. De titel verwijst daarnaar. Van de achtjarige jongen die in de met lood beklede kist ligt, heet het dat hij 'marsepeinen handen op zijn buik' heeft. En van losse armpjes spreekt de tekst als van 'marsepeinen armpjes'. De titel zinspeelt op een hand die een cruciale rol speelt in de roman. Het is de hand van een moordenaar. Bregtje ziet hoe haar oom de vale, levenloze hand bewerkt tot hij er als levend uitziet. In die hand hangt Frederik Ruysch een foetus, het 'iele nekje tussen middelvinger en duim'. Bregtje mag de nageltjes van het ongeboren vruchtje lakken. Later ziet Ben dit curieuze geheel. Hij kan zijn ogen er niet van afhouden. Waarom hij het mooi vindt, weet hij niet. De roman formuleert zijn fascinatie alleen in vragen. Maar het is duidelijk dat de 'vingers van marsepein' deze vingers zijn.

Ook hier is sprake van de combinatie van dood (de moordenaar) en beginnend leven (een foetus). Het samengestelde preparaat is in wezen de samenvatting van wat Frederik Ruysch tot stand gebracht heeft. De romantekst geeft enkele treffende omschrijvingen van al dat werk. Over de hand: 'De hand keerde terug uit de dood'. Over de foetus: 'Het eeuwig leven van niet-levensvatbaren'. Over de achtjarige jongen: 'Ooms beroemdste ondode'. Hier manifesteert zich de vreemd aandoende gedachte dat iets wat dood is voortleeft. Dat het leven zich niet vernietigen laat. Dat er een soort voortbestaan is, anders maar toch hetzelfde. De collectie van Frederik Ruysch roept die gedachte als vanzelf op, althans volgens de roman. Het boek werkt vervolgens die gedachte uit door het dode verleden in een levend heden te laten voortbestaan: anders maar toch hetzelfde. Dat verklaart de aanwezigheid van twee verhaallijnen. Dat maakt duidelijk waarom die twee lijnen met elkaar op deze manier verbonden zijn. De schrijfster doet wat Ruysch gedaan heeft: ze laat zien dat het dode verleden hoe dan ook voortleeft. De roman is – net als de collectie van Ruysch – een metafoor voor de idee van het onbegrijpelijke samengaan van leven en dood.

Er past nog een kanttekening bij deze constatering. De roman laat ook zien dat de hierboven gegeven interpretatie van Ruysch' preparaten niet de enig mogelijke is. De vader van Ben vindt ze 'een beetje luguber', de verteller spreekt van een 'ongemakkelijke combinatie van dood en frivoliteit', Ben ziet ze als kunst, omdat 'het patina van de tijd' erover ligt: ze zijn mooi omdat ze driehonderd jaar oud zijn. Op deze manieren is het werk van Ruysch dus ook te beschouwen. Maar het blijven opmerkingen, ze worden niet uitgewerkt.

Thema / Idee

*Perspectief /
Techniek*

leven en dood. Maar de rinoceros die de liefde en het leven representeert, is dood, en de rinoceros die agressie en dood vertegenwoordigt, leeft.

Een laag dieper dan die van de gebeurtenissen is de laag van het innerlijk leven van Bregtje en Ben. Ook hier ligt een aantal schakels. Beide kinderen zijn tien jaar; Bregtje wordt het in de loop van haar verhaal. Dat is nog een onbetekenend detail. Verhaaltechnisch is van belang dat alle twee de verhaallijnen vanuit het kind worden verteld. Men leest de gebeurtenissen zoals zij die ervaren. Dat Sylvia zwanger is, bijvoorbeeld, heeft Ben niet door; de lezer moet dat uit het gedrag van Sylvia en Bens vader concluderen. Door deze perspectiefkeuze wordt duidelijk dat het in de roman in de eerste plaats gaat om de beleving van de twee kinderen, hun innerlijk, hun verwerking van de feiten.

Bregtjes broer Rens is overleden, Marij, het zusje van Ben is dood. Op Bregtje heeft dat een desastreuze invloed, volwassenen (haar oom en haar nicht Rachel) moeten haar helpen de gebeurtenis te aanvaarden. Bij Ben is het andersom. Zijn moeder kan het verlies van haar dochttertje nauwelijks verwerken. Ben is daar steeds op bedacht. Het is weer hetzelfde patroon: leven en dood als gegeven en de omkering tussen de twee verhaallijnen als verhaaltechniek.

Essentieel is de strijd die de twee kinderen voeren met hun eigen agressie. Bij Bregtje wordt de agressie opgewekt door het bedrog van Ferdinand. (Waarschijnlijk handelde hij in opdracht van zijn meester Bidloo, maar daar geeft de roman geen uitsluitel over. Net zomin als over het feit hoe Ferdinand de positie van Bregtje te weten is gekomen.) Bregtje gaat met overleg te werk. Ze laat eerst het echte staartje van de rinoceros aan een tussenpersoon zien. Dat staartje hangt ze terug. Dan maakt ze een namaakstaartje. En met dat ding in de fles met Geest van Zout gaat ze naar Ferdinand. Het is allemaal voorbedachte raad. Maar op het moment zelf deinst ze terug voor haar daad. Ze gaat ervandoor. Als Ferdinand haar achtervolgt, werpt ze alsnog. In een impuls. Haar agressie heeft de overhand.

Bij Ben ligt het anders. Zijn agressie wordt niet alleen opgewekt door zijn 'vijanden', maar ook door kinderen die hem geen kwaad doen. Het is iets diep in hem. Hij strijdt ertegen, hij wil die wrede verbeeldingen en gedachten niet. Als hij het voor de Russische scholier van wie de tas wordt afgepakt en over de muur gegooid, opneemt, wint uiteindelijk zijn goede kant het. Zij het op dat ene moment en handelend – net als Bregtje – in een impuls. Maar bij hem heeft toch de opofferingsgezindheid de overhand. Opnieuw: het is hetzelfde, maar omgekeerd.

Titel

De kern van de roman is echter niet anekdotisch, ook niet psychologisch, maar historisch. Het is de collectie van Frederik

schreef de verhalen apart en schoof ze daarna in elkaar, om beurtten een hoofdstuk. Ze koos voor die twee tijdslagen, vertelde ze, om 'de tijdloosheid van Ruysch goed neer te zetten': de indruk die de preparaten maken is in beide tijdslagen groot, ook al zitten er honderden jaren tussen.

Aan de oppervlakte, op het niveau van de gebeurtenissen, zijn er veel verbindingen tussen de twee lijnen. Zowel Bregtje als Ben woont aan de Bloemgracht. Dat het huis van Frederik Ruysch daar staat, is historisch. In de biografie van Luuc Kooijmans leest men dat hij het in 1685 kocht en in de gevel een roos liet aanbrengen. Dat Ben aan dezelfde gracht woont, is door de auteur zo gearrangeerd, Ben is een fictief personage. De auteur kon hem laten wonen waar ze wilde. Ze koos de Bloemgracht om zo een kleine schakel tussen de twee verhaallijnen aan te brengen.

Opbouw

Van dezelfde orde is het staren over de gracht waarmee de roman eindigt. Eerst Ben, aan het eind van hoofdstuk 18, dan Bregtje, aan het eind van hoofdstuk 19. Bij deze schakel valt nog iets anders op. Er is niet alleen overeenkomst (de twee kinderen staan een ogenblik op de brug), er is ook verschil. Ben voelt zich opgenomen in de uitgestrektheid van de toekomst, Bregtje ziet zichzelf vanuit de hemelse uitgestrektheid als iets kleins: een meisje alleen. Die beleving van beiden contrasteert dan weer met het respectieve seizoen waarin ze plaatsvindt: bij Ben is het herfst, bij Bregtje lente. Het heeft iets van een spiegeleffect: het is hetzelfde, maar niet helemaal hetzelfde: links wordt rechts en andersom.

De locatie (Bloemgracht) en het staren zijn details. Het optreden van de rinocerossen is weliswaar ook een schakel op het niveau van de gebeurtenissen, maar toch van meer belang omdat het veel meer ruimte voor zich opeist. Het beheerst een groot gedeelte van Bregtjes geschiedenis. Het dode dier wordt gebracht, ontleed en de kop wordt op de binnenplaats geprepareerd. Bregtje is er voortdurend bij betrokken. Ze geeft het dier een naam, liefkoost de kop. Het beest functioneert bijna als haar toeverlaat. In de geschiedenis van Ben komt twee keer een neushoorn voor. De één zien ze in de Kunstkamera. Het is alleen de kop. De tekst suggereert dat het de neushoorn van Bregtje is. De ander is de neushoorn die Ben aanvalt. Aan die gebeurtenis is een heel hoofdstuk gewijd. Alle drie de neushoorns hebben hun voorste hoorn gebroken: een detail dat er ten overvloede op wijst dat de dieren als schakel functioneren.

Intrige

Ook hier is sprake van een verwarrend spiegeleffect. De neushoorn van Bregtje moeten we associëren met liefde, met leven, die van Ben met agressie, dood. Een tegenstelling als bij het staren van de twee kinderen over de gracht: lente en herfst,

kunst is. Hij stuurt kaarten naar zijn moeder, zijn vriendjes en zijn vriendinnetje Klaske. Dan volgt het bezoek aan de Kunstkamera waar Ben, naast andere preparaten, de preparaten van Frederik Ruysch ziet. Het bijzondere daarvan is dat de menselijke overblijfselen geen doodskleur hebben, maar de kleur van levend vlees. Hij praat er met zijn vader over en met een Nederlander die er werkt. Kern van de gesprekken is: hoe moet je tegenover deze 'kunst' staan? Ruysch had zijn preparaten opgesierd: nageltjes gelakt, armbandjes omgedaan, een embryootje in een mannenhand geklemd. Ben vindt alles even mooi, maar hij vraagt zich wel af of zijn moeder door het zien van deze dode kindertjes getroost of juist ontgaan zou zijn. Zijn vader vindt het alles 'een beetje luguber'. De Nederlandse medewerker houdt het op het respect dat Ruysch voor de dode kinderen moet hebben gevoeld. En dat hij zijn preparaten als kunstwerken zag.

In de dierentuin waar ze de volgende dag heen gaan, beleeft Ben nog een spannend avontuur. Er is ook een groep Russische kinderen aanwezig. Onder hen is een meisje met een witte muts en een blauwe sjaal. Ben is tamelijk onder de indruk van haar verschijning. Dan gooit een knaap de tas van een medescholier over de muur in de ruimte waar zich een neushoorn bevindt. Ben springt in een opwelling over de omheining, gooit de tas terug, maar kan zelf niet zo gauw terugklimmen. De rinoceros rent op hem af. Ben redt het net, mede doordat zijn vader hem een blauwe sjaal voorhoudt. Het beest dreunt met een doffe klap tegen de muur en breekt zijn hoorn. Als Ben zijn vader vraagt hoe hij aan de sjaal kwam, antwoordt deze dat iemand hem die in de handen duwde.

Eenmaal thuis gaat Ben voor het eten nog even naar buiten. Hij weet nu dat zijn huis tegenover het huis van Frederik Ruysch staat. Hij zoekt dat huis, herkent het ten slotte en staat dan op de brug over de gracht, starend over het water. Hij voelt zich opgetild en meegevoerd naar de toekomst.

Na deze afsluiting komt nog het negentiende hoofdstuk over Bregtje die het zoontje van Rachel en Jurriaan ten doop houdt. Dat hoofdstuk sluit op dezelfde manier af: Bregtje staat op de brug, starend over de smalle gracht. Maar het verbeeldingsgevoel is andersom: zij ziet zichzelf een ogenblik als Rens die naar beneden kijkt en een klein meisje bij een brugleuning ziet staan.

Interpretatie

De roman bestaat uit twee verhaallijnen; de ene speelt in 1704, de andere in het begin van de eenentwintigste eeuw. Peper

van Zout'. Haar oom vertelt haar dat dit een gevaarlijk bijtend zuur is. Niet lang daarna wacht ze de jonker op en volgt hem. Als hij een statig huis binnengaat, vraagt ze een meisje uit de buurt wie de man is. Hij is de knecht van meester Govert Bidloo. Bidloo is ook arts en anatoom. Maar volgens Bregtjes neef Hendrik is hij lang niet zo goed als haar oom Frederik.

Een paar dagen later ziet Bregtje kans de fles met Geest van Zout uit de werkplaats mee te nemen. Ze doet er een koordje met een kwastje in dat moet doorgaan voor de staart van de rinoceros die Frederik Ruysch aan het prepareren is. Daarmee gaat ze naar het huis van Govert Bidloo. Ze krijgt inderdaad Ferdinand te spreken. Maar als ze hem de fles wil overhandigen, deinst ze toch terug voor haar daad en gaat ze er vandoor. Ferdinand achtervolgt haar. Hij valt. Dan keert ze zich om en gooit de fles in zijn richting. Het ding spat uiteen op de stenen en de spetters vliegen in zijn gezicht.

Ze beleeft een benauwde tijd, bang gearresteerd te zullen worden. Maar op 20 mei 1704 heeft ze haar grote dag. Ze houdt het nieuwgeboren kind van Rachel en Jurriaan Pool ten doop. De boreling heet Rens, net als haar broertje, en zij is de petemoei. Na de kerkdienst, op weg naar huis, ziet ze Ferdinand met zijn geschonden gezicht. Zijn houding is timide, hij lijkt zelfs bang voor haar te zijn. Ze weet dat ze niets heeft te vrezen.

De geschiedenis van Ben (zijn achternaam wordt in de roman niet genoemd) speelt zich af 'aan het begin van de 21ste eeuw', dus ongeveer driehonderd jaar na Bregtje. Ook Ben is tien jaar. Zijn vader en moeder zijn gescheiden, Ben woont bij zijn moeder. Hij moet voorzichtig met haar omgaan. Zijn zusje Marijtje is op jonge leeftijd overleden aan een hartkwaal en dat verlies heeft zijn moeder niet goed kunnen verwerken. Ze probeert gewoon te doen, maar ze neigt naar het depressieve. De kamer van Marijtje is nog precies zoals hij was toen het meisje overleed. Bens moeder koopt soms zelfs nieuw speelgoed voor haar en zet dat bij het bed.

Ben heeft vriendjes met wie hij speelt. Vooral met Jimmy heeft hij veel plezier. Maar er zijn een paar jongens die het op hem voorzien hebben en dat weet hij niet goed te hanteren. Hun intimiderend gedrag brengt hem op beelden en gedachten die hij eigenlijk niet wil: hoe Humphrey, de aanstichter, in elkaar wordt geslagen of met een mes opengehaald. Dergelijke dwanggedachten heeft hij vaker, ook bij mensen die hem geen kwaad doen.

In de herfstvakantie gaat Ben met zijn vader en diens vriendin Sylvia een week naar Sint-Petersburg. Bens vader moet daar een congres bijwonen. Ben bezoekt met Sylvia de Hermitage. Daar praat hij met haar over kunst, hoe je kunt weten of iets

omslagfoto vervangen door de foto van een meisje dat door de opening van een op een kier staande deur kijkt.

Inhoud

Vingers van marsepein is, zoals gezegd, opgebouwd uit twee verhaallijnen. In de oneven hoofdstukken wordt de geschiedenis verteld van Bregtje Sweers, in de even hoofdstukken die van Benjamin.

Bregtje is een negenjarige wees. Haar ouders, broer en zusje zijn bezweken onder de 'hete koorts'. Dat was in 1702, op het moment dat de roman begint twee jaar geleden. Bregtje is opgenomen in het gezin van Frederik Ruysch en zijn vrouw Maria. Hun dochter Rachel is getrouwd met de schilder Jurriaan Pool. Rachel schildert zelf ook. Ze is in verwachting van haar zesde kind.

Frederik Ruysch is arts en anatoom. Hij ontleedt zowel dieren als mensen, beide om het inwendige van de mens te leren kennen en begrijpen. De ontleding is openbaar, maar vooral bedoeld voor aankomend artsen. Ruysch is befaamd om zijn preparateerkunst. Hij weet lichamen en lichaamsdelen zo te balsamen dat het is alsof de dood nog niet is ingetreden. In zijn huis aan de Bloemgracht te Amsterdam is een werkplaats en een kabinet. In dat kabinet zijn de geprepareerde mensen en dieren te zien, onder andere een achtjarig jongetje in een met lood beklede kist, zijn beroemdste 'ondode'.

Bregtje is in de ban van jonker Ferdinand. Hij beweert dat haar broer Rens nog leeft en dat hij haar met hem in contact kan brengen. Maar dan moet zij hem preparaten van haar oom Frederik bezorgen. Dat doet ze dan ook, zo gauw ze kans ziet iets uit het kabinet te ontvreemden. Later brengt ze hem ook monsters van de vloeistoffen waarmee haar oom een rinoceros prepareert. Het is een reusachtig beest waarvan de voorste hoorn is afgebroken. Als Bregtje Ferdinand naar haar broer vraagt, houdt hij haar steeds aan het lijntje. Eén keer geeft hij haar een brief van Rens. Het epistel is in hoogdravende taal geschreven. Dat is vreemd, want Rens blonk niet uit in lezen en schrijven.

Dan wordt Bregtje tien jaar. Haar oom en tante geven haar een kostbaar geschenk. Vervuld van geluk om de aandacht die ze krijgt, vertelt ze van de brief, zonder de herkomst ervan te verraden. Maar oom Frederik weet haar ervan te overtuigen dat Rens overleden is en begraven bij zijn vader, moeder en zusje. Bregtje is wanhopig en vol wraakgevoelens.

Twee gebeurtenissen bepalen het verdere verloop van het verhaal. Bregtje ziet in de werkplaats een flesje met het etiket 'Geest

Vingers van marsepein

door Piet Kralt

Achtergronden en uiterlijke beschrijving

Rascha Peper (schrijversnaam van Jenneke Strijland, * Driebergen-Rijsenburg 1949, † Amsterdam 2013) publiceerde *Vingers van marsepein* in 2008 bij uitgeverij Nieuw Amsterdam. De roman is geïnspireerd op leven en werk van Frederik Ruysch (1638-1731), een beroemd anatoom wiens verzameling preparaten nog steeds voor een deel bestaat en in Sint-Petersburg te zien is. Peper had ooit in museum Boerhave in Leiden enkele preparaten van hem gezien. Die fascineerden haar, omdat wat 'je aanvankelijk inderdaad als vies en macaber zou aanmerken, (Ruysch) met zoveel zorg en precisie behandelde, dat je er toch door ontroerd raakt', zoals ze in een interview met Hans van Lissum verklaarde.

De historicus Luuc Kooijmans schreef een biografie over Ruysch: *De doodskunstenaar* (2004), en het is dat boek dat Peper tot schrijven bracht. Gegevens uit de biografie zijn kernelementen van de intrige: het feit dat bepaalde ontdekkingen van Ruysch gestolen werden en gepubliceerd zonder dat men zijn naam noemde, én het feit dat Ruysch in voortdurend conflict leefde met Govert Bidloo, een collega-anatoom. Twee foto's in het boek tonen de voor- en zijkant van een fles waarin zich een mannenhand bevindt die een foetus vasthoudt. Dat preparaat speelt een cruciale rol in het boek van Peper.

De oorspronkelijke titel van de roman was *De roze vingers van de dood*. Die titel vond de uitgever niet zo goed, omdat hij te weinig suggestief zou zijn. Daarom werd het de meer raadselachtige titel *Vingers van marsepein*.

Aanvankelijk vertoonde het omslag een foto uit de biografie van Kooijmans: een preparaat van Frederik Ruysch. Men ziet de onderarm en hand van een meisje. Van onderen is het armpje afgedekt met een kanten mouwtje. Tussen duim en wijsvinger houdt het handje twee geprepareerde oogleden. Later is deze